

PILIE TINĖS
VISUOMENĖS
INSTITUTAS

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

2023 m. sausio 30 d.

PILIE TINĖS GALIOS INDEKSO 2022 M. TYRIMAS: PO PANDEMIJOS IŠLIKOME AKTYVŪS, TAČIAU PRASČIAU VERTINAME SAVO PILIE TINĖJĄ ĮTAKĄ

2022 m. pabaigoje atliktas Pilielinės galios indekso tyrimas parodė, kad Lietuvos visuomenė ir toliau aktyviai įsitraukia į pilietines veiklas, ypač – pagalbą Ukrainai ir ukrainiečiams. Du trečdaliai Lietuvos gyventojų vienu ar kitu būdu prisidėjo prie paramos Ukrainos žmonėms. Nepaisant aukšto aktyvumo, bendras Pilielinės galios indeksas 2022 m. sumenko.

Visuomenės pilietinis aktyvumas, nors ir smuktelėjęs palyginti su itin aukštu įsitraukimu pasižymėjusiais pandemiais 2020 m., išlieka itin didelis, lyginant jį su priešpandeminiu laikotarpiu. 2022 m., siekdami pagerinti padėtį savo visuomenėje, 46 proc. respondentų teigė aukoje, 39 proc. – dalyvavę aplinkos tvarkymo talkose, 31 proc. – vietos bendruomenės veikloje. Daugiau nei bet kada anksčiau nuo 2007 m. teigė boikotavę (27 proc.) ar pirkę (23 proc.) dėl moralinių ar politinių motyvų, dalyvavę visuomeninių organizacijų, judėjimų veikloje (14 proc.), dalyvavę demonstracijoje, palaikymo akcijoje, mitinge ar pikete (13 proc.).

Apklausa parodė, kad du trečdaliai Lietuvos gyventojų vienu ar kitu būdu prisidėjo prie paramos Ukrainai arba ukrainiečiams. Daugiausiai (58 proc.) tai darė aukodami pinigų arba daiktus. Beveik po 10 proc. apklaustųjų savanoriavo padedančiose organizacijose arba globojo ukrainiečius asmeniškai. Paramos Ukrainai ir ukrainiečiams lygis yra aukštesnis didmiesčiuose, tarp aukštesnes pajamas gaunančių gyventojų, aukštesnio išsilavinimo visuomenės grupėse.

Nepaisant aukšto aktyvumo, bendras Pilielinės galios indeksas 2022 m. sumenko. Šis indeksas matuoja visuomenės realų ir potencialų aktyvumą, savo įtakos pajautimą bei su pilietine veikla siejamų rizikų vertinimą. Apskaičiuota vidutinė jo reikšmė, 35,9 balo iš 100 galimų, yra mažesnė tiek už 2020 m., tiek už 2019 m. matytąsias rekordiška aukštas reikšmes (atitinkamai 41,3 bei 39,7 balo).

Daugiausia įtakos tokiam pokyčiui palyginti su pandemiais 2020 m. turėjo išaugęs nežinančių, kaip elgtis iškilus politinei, ekonominei ar vietos reikšmės problemai skaičius ir sumažėjusi dalis tų, kurie tokiose situacijose aktyviai imtųsi veiksmų. Iškilusios vietos problemos atveju 67 proc. respondentų teigia, kad imtųsi veiksmų, ekonominės problemos atveju tokių yra 47 proc., politinės problemos - 37 proc., o saugumo – 55 proc. respondentų (2022 m.).

Palyginti su 2020 m., sumenko gyventojų tikėjimas visuomenės galia paveikti svarbius viešojo gyvenimo sprendimus. Dešimtbalėje skalėje 0,6 balo sumažėjo paprastų žmonių, 0,5 balo – žiniasklaidos įtakos vertinimas. Tuo pat metu valdžios institucijos susigražino pandemijos metu „aptirpusią“ įtaką gyventojų akyse – Seimo nariams priskiriama įtaka augo 0,8 balais, merų, savivaldybių tarybų ir „valdininkų“ – po 0,5 balo. Atitinkamai, asmeninę įtaką visai visuomenei

svarbiems sprendimams 2022 m. respondentai apklausoje įvertino 3 balais, paprastų žmonių – 3,2, nevyriausybinių, visuomeninių organizacijų, bendruomenių – 5,1, žiniasklaidos – 6,4 balo. Aukščiausiai vertinta Seimo narių (8,6 balo), Prezidento (8,3 balo), „valdininkų“ (8,0 balai) įtaka.

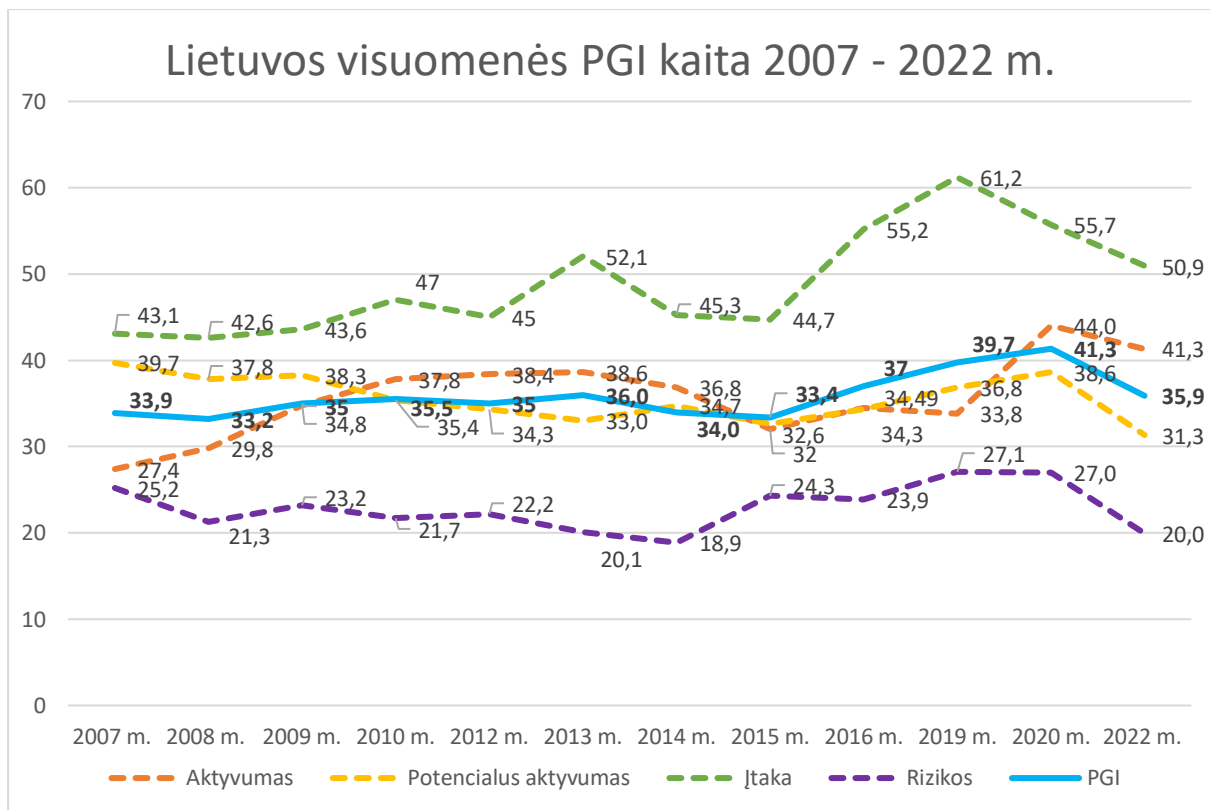
Su pilietine veikla siejamų rizikų 2022 m. matyta daugiau. Tai, kad pilietine veikla užsiimantis žmogus gali būti aplinkinių įtarinėjamas savanaudiškumu, ar palaikytas keistuoliu, ar būti užsipultas, šmeižiamas, sulaukti grupinių patyčių, pastangų sumenkinti autoritetą, tikėtina atrodo atitinkamai 63 proc., 59 proc. ir 58 proc. gyventojų. 47 proc. išvelgtų ir riziką prarasti darbą, tiek pat tikėtinais laikytų grasinimus susidoroti.

Tyrimė buvo teirautasi ir Lietuvos gyventojų nuomonės apie pastaraisiais metais vykusius protestus ir palaikymo akcijas. Daugiausia (67 proc.) palaikymo respondentai išreiškė Ukrainos palaikymo akcijų (pvz., „Laisvė šviečia“) idėjoms. Didysis šeimos gynimo maršas Vilniaus Vingio parke 2021 metų gegužės mėn. ir Vilniuje vykę protestai prieš COVID-19 valdymo priemones stipriai diferencijuoja gyventojus: apie trečdalis linko palaikyti ir tokia pati dalis – nepalaikyti šių protestų idėjų. Mažiausiai palaikymo sulaukė LGBT bendruomenės rengtos Baltic Pride“ eitynės Vilniuje 2022 m. arba Kaune 2021 m. - tik 11 proc. apklaustųjų palaikė ir net 66 proc. nurodė „Baltic Pride“ idėjų nepalaiką.

Nepaisant vertybinių ir ideologinių skirtumų, Lietuvos gyventojai palaiko Konstitucijoje įtvirtintas pilietines teises – sutinka, jog visos šios akcijos turi teisę vykti. Verta dėmesio yra tai, kad stipriausiai šiam teiginiui pritarė būtent tie respondentai, kurie turėjo stipriausias nuostatas dėl protestų idėjų palaikymo arba nepalaikymo.

Pilietinės galios indekso 2022 apklausa parodė, kad jei Lietuva būtų užpulta kitos šalies, 50 proc. Lietuvos gyventojų yra nusiteikę ginti Lietuvą ginklu ar kitais būdais, 13 proc. nusiteikę pasitraukti iš Lietuvos, 15 proc. laikytusi nuošalyje, o likusieji 22 proc. nežinojo arba neatsakė, kaip elgtųsi tokioje situacijoje. Atsakymai į šį klausimą gana ryškiai skyrėsi pagal lytį – vyrai gerokai dažniau linkę ginti šalį ginklu, o moterys labiau linkusios laikytis nuošalyje arba pasitraukti iš Lietuvos. Taip pat matyti ryškūs skirtumai pagal amžių: vyresni nei 60 m. žmonės mažiau linkę ginti Lietuvą ginklu arba pasitraukti iš šalies ir dažniau linkę laikytis nuošalyje. Nusiteikimas šalį ginti kitais būdais tarp amžiaus grupių beveik nesiskiria.

Nusiteikimas ginti šalį aiškiai susijęs su žmonių pilietinės galios lygiu: tų, kurie eitų ginti Lietuvą ginklu ar kitais būdais, pilietinė galia siekia 44 balus, tų, kurie pasitrauktų iš Lietuvos arba nežino, kaip elgtųsi, pilietinės galios indekso vidurkis yra apie 30 balų, o tų, kurie liktų nuošalyje, pilietinė galia yra pati mažiausia – apie 24 balus.

Lietuvos pilietinės galios indeksą pagal mokslininkų dr. Rūtos Žiliukaitės, dr. Mindaugo Degučio ir prof. dr. Ainės Ramonaitės parengtą metodiką Pilietinės visuomenės institutas matuoja nuo 2007 metų. Pilietinės galios indeksas parodo, koks yra ir kaip kinta visuomenės domėjimasis viešaisiais reikalais, pilietinis dalyvavimas bei jo potencialas, gyventojų požiūris į turimas pilietines galias bei socialinės aplinkos palankumo pilietinei veiklai vertinimas.

Pilietinės galios indekso tyrimai yra grįsti reprezentatyviomis Lietuvos visuomenės apklausomis. Tokią apklausą 2022 m. tyrimui atliko visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centras „VILMORUS“, 2022 metų spalio 11- 16 dienomis „akivaizdinio“ interviu metu apklausęs 1010 vyresnių nei 18 m. Lietuvos gyventojų. Tyrimą finansavo LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Daugiau informacijos: Ieva Petronytė-Urbonavičienė, ieva@civitas.lt, tel. +370 672 21668; Mindaugas Degutis, tel. +370 610 06640; Rūta Žiliukaitė, tel. +370 652 00524; Ainė Ramonaitė, tel. +370 652 00524.